

سَاهَكَاری به نام گبه عشایر فارس

نویسندگان

هدا نوروزی

داریوش پارسا نژاد

سرشناسه	نوروزی، هدا، ۱۳۷۱ -
عنوان و نام پدیدآور	شاهکاری به نام گبه عشایر فارس / نویسندگان هدا نوروزی، داریوش پارسائزاد.
مشخصات نشر	تهران: میعاد اندیشه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۹۳ص: ۱ (مصور رنگی).
شابک	978-622-6252-37-9
وضعیت فهرست نویسی	فیا :
پادانیت	کتابنامه: ص. ۸۵ - ۸۶.
موضوع	گبه
موضوع	Gabbah*
موضوع	قالی و قالی‌بافی -- ایران -- فارس
موضوع	Carpets -- Iran -- Fars
موضوع	ایلات و عشایر -- ایران -- فارس -- صنایع
موضوع	Nomads-- Iran-- Fars -- *Industries
بناسه ۴ برده	پارسائزاد، داریوش، ۱۳۶۸ -
رده ۰ دی کنگره	۱۳۹۷ / الف / NK2۸۰۹
بند دیویی	۷۴۶/۷
شماره کتابشناسی ملی	۵۳۸۸۲۷۱

عنوان کتاب: شاهکاری به نام گبه عشایر فارس

مؤلفین: هدا نوروزی ، داریوش پارسائزاد

ناشر: میعاد اندیشه

طراح جلد : هدی نوروزی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹-۳۷-۶۲۵۲-۶۲۲-۹۷۸

همه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مؤلفین محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر صورت، از جمله بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی

و ذخیره در سیستم های بازیابی و پخش، بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از مؤلفین

به هر شکلی ممنوع است.

این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد .

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱

فصل اول: مختصری درباره استان فارس و عشایر آن ۴

استان فارس ۴

عشایر فارس ۵

صنایع دستی عمده فارس ۵

فصل دوم: گبه و تاریخچه آن ۷

ابتدای کار ۷

واژه گبه ۹

ساده‌گرایی در گبه ۱۱

رنگ ۱۲

مصرف گبه ۱۵

تجارت و صادرات ۱۷

فصل سوم: انواع مختلف گبه ۲۰

انواع گبه از لحاظ طرح و ترکیببندی ۲۰

گبه پتویی یا دو طرفه ۲۱

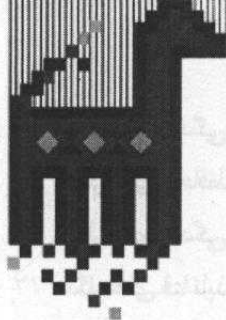
خشتی ۲۲

چهار گوشه ۲۶

راه راه ۲۷

۲۸	زیگزاگ
۲۹	لوزی‌های سواربرهم
۳۰	نقش ترنج
۳۱	عنکبوت
۳۲	کف ساده
۳۳	محراب
۳۴	شرخت
۳۵	حیوانات و انسان
۳۷	دمت
۳۹	بداهه بافی
۴۲	فصل چهارم: نقوش بیه مسایر فارس و عوامل موثر بر شکل‌گیری آنها
۴۲	گبه فارس
۴۸	عوامل موثر بر شکل‌گیری نقوش
۴۸	تأثیرات محیطی
۴۹	اعتقادات و خرافات
۵۱	سنت‌ها و فرهنگ بومی
۵۳	انواع نقوش
۵۳	گروه اول: نقش‌های اشکالی
۵۴	گروه دوم: نقش‌های منظم و پیوسته
۶۴	گروه سوم: نقش‌های خاص
۶۶	بررسی انواع نقش و نگاره‌ها در گبه‌ها
۶۶	نگاره‌های تولد

نگاره‌های زندگی	۶۷
نگاره‌های محافظت از زندگی	۶۸
نگاره‌های زندگی پس از مرگ	۷۱
نگاره‌های فنا ناپذیر	۷۱
علل تنوع نقش در آثار قشقایی	۷۶
تنوع رنگ در قالی و گبه قشقایی	۷۹
معرف امروز، رنگ‌های طبیعی	۸۱
سخن آخر	۸۲
فهرست منابع	۸۵

پیشگفتار

بسیاری از جوامع بین هنر و صنعت دست‌ساز فاصله و فرقی نیست و همین که به دست‌ساخته‌ای روح هنر دمیده باشد، آن را هنر و سازنده‌اش را هنرمند می‌خوانند. تا به امروز، پیش و تا قبل از رنسانس، اروپا نیز چنین بود. با فرا رسیدن قرن بیستم، طبقه بندی موسسات هنری (موزه‌ها و مدارس هنری) و تجاری و صنعتی شدن برخی از صنایع دست‌ساز، هنر نیز درجه بندی شد. برخی از هنرها همچون نقاشی و مجسمه‌سازی، هنرهای زیبا خوانده شد و در صدر جدول قرار گرفت و برخی دیگر با عنوان هنر کاربردی (Applied Art)، هنر عامیانه (Folk Art) و هنر بومی (Tribal Art) به درجه دوم شناخته شدند. این قوانین همیشه قاطع نبود. هرگاه هنرمندی از نوع درجه یک (زیبا) تصمیم به ورود به حیطه هنرهای درجه دو می‌گرفت و کوزه‌ای می‌ساخت و یا فرش می‌بافت (و یا برایش می‌بافتند) آن کوزه یا فرش از درجه دو به درجه یک ارتقا می‌یافت، در حقیقت نام هنرمند و امضای او سبب این جابه‌جایی می‌گردد. البته خلاقیت و ابتکار هم ملاک بود. به این معنا که کوزه یا فرش که هنرمند صاحب نام بافته بود، با کوزه‌ها و فرش‌هایی که دیگران ساخته و بافته بودند، فرق داشت.

شاید بهترین شاهد این گفته مدرسه باهوس باشد. این مدرسه در سال ۱۹۱۹ در ویمار (Weimar) آلمان تأسیس شد و طی عمر چهارده ساله خود چنان اثری در اشیا و دست‌ساخته‌های زندگی روزمره گذاشت که نظیرش تا آن روز دیده نشده

بود و به قول لودویگ میس و اندرروهه ((باهوس ایده‌ای بود که به سراسر جهان راه یافت)) و این به آن جهت بود که هنرمندان و مدرسین باهوس چون پال کلی، گروپیوس، و اندرروهه و کاندینسکی خود اقدام به ساختن اشیا مصرفی کردند. طرز تفکر مدرسان باهوس و در صدر آنها گروپیوس در نزدیک کردن فاصله هنر و صنعت بسیار موثر بود. او به شاگردانش می‌گفت ((هنرمند صنعتگری است که به نیروی مافوق‌تری دستیابی دارد و آن لحظاتی است که دست‌ساخته او در اثر حالات بهشت گونه‌ای که به او دست می‌دهد به هنر تبدیل می‌گردد. پس بیایید دیوار غروری که بین صنعتگر و هنرمند قرار گرفته برداریم و صنف تازه‌ای بنیان نهیم)).

وی استادکاران را در همه زمینه‌ها از جمله در بافندگی به مدرسه دعوت کرد. همکاری نقاش و بافنده نتایج درخشانی را به وجود آورد و تحولی در فرش و پرده آویز اروپا - که تا قبل از آن از سینه‌ها، طبیعت و مجالس بزم و رزم فراتر نمی‌رفت - سبب گردید.

فرش‌هایی که نقاشان پیشرو از زمان جنگ جهانی اول بافتند، آثارشان امروزه در موزه‌های مختلف به نمایش گذاشته شده، حال آنکه فرش‌هایی نظیر آنها را که عشایر و روستاییان ایران بافتند، از مصرف زیر پا فراتر نرفتند. در میان گبه‌هایی که عشایر ایران بافته‌اند کم نیستند آنها که تمامی شرایط آثار هنری را دارند. زنانی که این گبه‌ها را بافته‌اند و در خلوت خود به هنر و صنعت بهشت‌گونه و نشئت‌آوری که هنرمندان هنگام خلق آثارشان دست می‌یابند، دست یافته‌اند. با این وجود این زنان دست‌بافته‌های خود را نه به قصد هنر بلکه برای زیر پا بافته‌اند و هیچ‌گاه این اندیشه را که روزی ممکن است کارهایشان به بررسی درآید، به خیالشان راه نداده‌اند. به رغم همه این کاستی‌ها جاذبه و نیرویی که در

گبه‌های این زنان فروتن - اما آزاده - نهفته، سزاوار آن است که به دیده‌ای فراتر از
فرش زیر پا نگریسته شود و به بررسی درآیند و مهم‌تر از آن، هنر نام گیرند.

هدا نوروزی

www.ketab.ir